

תנ"ך

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – ספר בראשית – (40×2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20×1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפיסוק.
- הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

**ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!**

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, א', 24-31.

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה וּרְמִשׁ
 כה וְחַיְתוֹ אֲרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ
 וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת־כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא
 כו אֱלֹהִים בֵּיטוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ
 וַיֵּרְדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־
 כז הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים וְאֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ
 כח בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ
 אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ
 וּכְבֹּשׁוּהָ וַיֵּרְדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּת הָרֶמְשִׁית
 כט עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב וְזֶרַע
 ל זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְּרִיעֵץ
 זֶרַע זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וְלִכְל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל־
 לֹא יֵרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
 וַהֲנִיחָ טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) על פי פסוקים אלה, האדם הוא שיא הבריאה.

בסס קביעה זו על שתי ראיות, והסבר כל ראייה. (15 נקודות)

(2) אף שהאדם הוא שיא הבריאה, לא נאמר בסיום בריאת האדם המשפט החוזר "וירא אלהים כי טוב".

הבא שני פירושים המיישבים קושי זה. (10 נקודות)

(שים לב: סעיפים ב-ג של השאלה בעמוד הבא.)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. בפסוק 27 נאמר שאלוהים ברא את האדם "בצלמו בצלם אלהים ברא אותו".

(1) מהו הקושי התאולוגי (האמוני) העולה מן השימוש במילה "בצלמו" בפסוק זה? (7 נקודות)

(2) קרא את שני הפירושים שלפניך:

פירוש רבי יוסף בכור שור: בצלמו – כלומר: בצלמו של אדם.

פירוש הרב קוק: עיקר הצלם הוא החופש הגמור שאנו מוצאים באדם שעל כן הוא בעל בחירה.

(אברהם יצחק הכהן קוק, **לנבוכי הדור**, משכל, 2014, עמ' 27)

הסבר את הפירוש של כל אחד מן הפרשנים לקושי שצינת בתת-סעיף (1). (8 נקודות)

ג. קרא את הקטעים שלפניך מן השיר "בראשית" מאת חיים חפר.

[...]

וביום השישי הוא יצר חיות בחלד,

את הפילים, האיילות, את הצבועים;

ובאותו היום ממש, הוא ברא אדם בצלם,

הוא ברא אדם בצלם אלוהים –

ויהי ערב ויהי בוקר – יום שישי.

והאדם אילף כל בהמה.

והאדם חרש באדמה.

והאדם המציא את הגלגל.

והאדם השיט ספינות על גל.

והאדם ריסן את הקיטור.

והאדם טס מעלה כציפור.

והאדם כבש כוכבי מרום.

והאדם ברא את האטום.

והארץ הייתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום.

וביום הראשון הבדיל אלוהים בין חושך לאור

– ויהי אור

[...]

וביום חמישי הוא יצר חיים במים

ובאותו היום פרחו בני הכנף אל השמיים;

וביום השישי הוא ראה כי מעשהו תם –

וישבות מכל מלאכתו ולא ברא את האדם –

וירא אלוהים כי טוב.

(חפר, ח', **ספר הפזמונים של חיים חפר**, ידיעות אחרונות, 1981, עמ' 92)

(1) כתוב נקודת דמיון אחת בין תיאור בריאת האדם ב**בראשית**, א' שלפניך ובין תיאור בריאת האדם בשיר

"בראשית". בסס את דברך על שני הקטעים. (5 נקודות)

(2) לפי שיר זה, מהי הביקורת של חפר על מעשי האדם?

לדעתך, האם הביקורת בשיר מוצדקת? נמק את דברך. (10 נקודות)

כב וַיִּקַּח וּבְלִילָהּ הָיָא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שְׁפָחָתָיו
 כג וְאֶת־אֶחָד עֹשֶׁר יִלְדֵּיו וַיַּעֲבֹד אֶת מַעֲבַד יִצְחָק: וַיִּקְחֶם וַיַּעֲבֹד
 כד אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֹד אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאבֶק
 כה אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיָּגַע בְּכַף־
 כו יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף־יָרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי
 כז עֲלֶה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר
 כח אֵלָיו מַה־שֵּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד
 שֵׁמֶךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִית עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים
 כט וַתּוֹכַל: וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא שֵׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לְמָה
 ל זה תִּשְׁאַל לְשֵׁמִי וַיְבַרֵךְ אֹתוֹ שֵׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם
 לא פְּנִיָּאל כִּי־דָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצַל נַפְשִׁי: וַיַּזְרַח־
 לב לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ בַּאֲשֶׁר עָבַד אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא עָלָה עַל־יָרְכּוֹ: עַל־
 כָּן לֹא־יֵאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כָּף הַיָּרֶךְ
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׁה:

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) על פי פסוק 28 שלפניך, ציין מהו מדרש השם "ישראל" והסבר אותו. (10 נקודות)

(2) קרא את דברי י' זקוביץ':

[...] וגם שמו של יעקב עצמו יוחלף עם פתיחת הפרק החדש בחייו. מי יודע, אולי נגלה כי גם באופיו

ובהתנהגותו של יעקב חל שינוי [...]

נשתמרו במקרא גם מדרשי שם לישראל מלשון ישר, היפוך העוקב [...].

(זקוביץ, י', יעקב: הסיפור המפתיע של אבי האומה, כנרת, זמורה־ביתן, דביר, 2012, עמ' 95, 108)

על פי זקוביץ', מהי משמעות השם החדש שניתן ליעקב, וכיצד הוא עשוי ללמד על השינוי שחל ביעקב?

היעזר בבראשית, כ"ז, 36. (15 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים 24-31 שלפניך.

מי שנלחם ביעקב מכונה "איש", אך יעקב מבין שמדובר במלאך ה'.

הבא מן הקטע שלפניך שלושה רמזים המעידים שיעקב אכן נאבק במלאך ה'. הסבר את דבריך ובסס אותם על

הכתוב.

ג. לדברי חז"ל: אין אנו יודעים מי ניצח, אם מלאך אם יעקב (בראשית רבה, ע"ז, ג').

הבא מן הקטע שלפניך ראיה אחת המוכיחה שיעקב ניצח את המלאך, וראיה אחת המוכיחה שהמלאך ניצח את

יעקב, והסבר אותו.

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא דברים, י"ז, 8-13.

ח כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין-דָּם וּלְדָם בֵּין-דִּין לְדִין וּבֵין
 נִגְעַ לְנִגְעַ דְּבָרֵי רִיבֹת בְּשַׁעֲרֶיךָ וּקְמַת וְעֹלִית אֶל-הַמָּקוֹם
 ט אֲשֶׁר יִבְחָר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וּבָאתָ אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִים וְאֶל-
 הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם וְדִרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר
 י הַמִּשְׁפָּט: וְעָשִׂיתָ עֲלֵפִי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן-הַמָּקוֹם
 הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחָר ה' וְשִׁמְדַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹךְ:
 יא עֲלֵפִי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹךְ וְעַל-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לְךָ
 תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן-הַדְּבָר אֲשֶׁר-יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל:
 יב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַעַ אֶל-הַכֹּהֵן הָעֹמֵד
 לְשִׁדְתָּ שֵׁם אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל-הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא
 יג וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל: וְכָל-הָעָם יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ וְלֹא יִזְדוֹן
 עוֹד:

א. על פי הנאמר בפסוק 8, מי צריך לפנות אל בית הדין העליון, ומהי הסיבה לפנייתו? הבא דוגמה אחת מן הקטע

שלפניך לפנייה כזאת, והסבר אותה. (6 נקודות)

ב. (1) על פי הכתוב, חובה לציית לפסיקה של בית הדין העליון. בסס קביעה זו על שתי דוגמאות מן הקטע שלפניך,

והסבר אותן. (8 נקודות)

(2) מהו העונש של מי שאינו מציית לפסיקת בית הדין העליון? לדעתך, האם עונש זה מוצדק? נמק את דברך.

(6 נקודות)

4. קרא איוב, ל"ח, 1-7.

וַיַּעַן הָאֱלֹהִים אֶת-אִיּוֹב
 מִנְהַסְעָרָה וַיֹּאמֶר: מִי זֶה מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְּמַלְאִין בְּלִידְעָת: אֲזַר-
 נָא כְּגֹבֶר חֲלָצִיךָ וְאִשְׁאַלְךָ וְהוֹדִיעַנִי: אֵיפֹה הִיִּית בִּיסְדֵי-
 אָרֶץ הָגֹד אֲסִידְעָת בִּינָה: מִי־שָׁם מִמְדִּיָּה כִי תִדַּע אוֹ מִי־
 נָטָה עָלֶיהָ קוֹ: עַל־מָה אֲדַנְיָה הִטְבָּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן
 פְּנִתָהּ: בָּרֶן־יָחַד כּוֹכְבֵי בֶקֶר וַיִּזְיָעוּ כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים:

א. בקטע זה אלוהים עונה לאיוב באמצעות שאלות רטוריות.

(1) הבא שתי דוגמאות לשאלות אלה, והסבר אותן. (6 נקודות)

(2) הסבר את המטרה של השימוש בשאלות הרטוריות בקטע שלפניך. (6 נקודות)

ב. קרא גם איוב, מ', 3-5.

על פי דברי איוב בפסוקים אלה, האם הוא קיבל מענה מספק מאלוהים? נמק את דבריך ובסס אותם על הכתוב.

(8 נקודות)

בהצלחה!